

Erilaisuus vahvistaa!

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan
suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja
yhdenvertaisuudesta vuosiksi 2019–2021

LIIKENNE- JA
VIESTINTÄMINISTERIÖ

Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 12/2018

Erilaisuus vahvistaa!

**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan
suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja
yhdenvertaisuudesta vuosiksi 2019–2021**

Liikenne- ja viestintäministeriö

ISBN: 978-952-243-558-3

Kuvat: sivuilla 8, 16, 24, 28, 30, 39 ja 42 Shutterstock;
sivuilla 22 ja 40 Rodeo

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Liikenne- ja viestintäministeriö		31.12.2018
Tekijät	Työryhmä: Liikenne- ja viestintäministeriö: Mikael Nyberg, Leif Beilinson, Katariina Kilpeläinen, Hannele Sartjärvi, Katariina Vuorela, Irja Vesanen-Nikitin, Veikko Vauhkonen ja Silja Ruokola Ilmatieteen laitos: Leila Maiche-Plathan Liikennevirasto: Hannu Mäkikangas Liikenteen turvallisuusvirasto: Helena Waltari Viestintävirasto: Pertti Hölttä ja Petri Peutere		
Julkaisun nimi	Erilaisuus vahvistaa! Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta vuosiksi 2019–2021		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 12/2018		
Diaari/hankenumero		Teema	
ISBN PDF	978-952-243-558-3	ISSN PDF	1795-4045
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-558-3		
Sivumäärä	41 sivua	Kieli	suomi
Asiasanat	toiminnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus, liikenne, viestintä		
Tiivistelmä Viranomaisen tehtävä on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä henkilöstöpolitiikassa että organisaation toiminnassa ja palveluiden tuottamisessa. Liikenne- ja viestintäministeriö sekä sen hallinnonalan virastot sopivat yhteisen, lainsäädännön veloitteet täyttävän suunnitelman laatimisesta. Samalla pyrittiin löytämään synergiaa ja yhteisiä toimintatapoja. Hallinnonalan yhteinen suunnitelma sisältää seuraavat kuusi toimenpide-ehdotusta: 1. Lisätään tietoisuutta tasa-arvon ja esteettömyyden näkökulmasta liikenteessä ja viestinnässä, 2. Huomioidaan toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus hallinnonalan TEAS-hankkeissa, 3. Huomioidaan tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja sosiaaliset näkökohdat hallinnonalan hankinnoissa, 4. Kehitetään sisäistä osaamista yhdenvertaisuuskoulutuksin, 5. Arvioidaan vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen säädösvalmistelussa ja 6. Kehitetään keskustelukulttuuria. Suunnitelma sisältää kattavan nykytilan kuvauksen liikenteen ja viestinnän tunnusluvuista sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Suunnitelma on tarkoitettu aktiivisesti jalkauttaa koko hallinnonalalle. Kokonaisvastuu seurannan toteuttamisesta on liikenne- ja viestintäministeriöllä, mutta myös virastojen ja Ilmatieteen laitoksen johtoryhmät seuraavat suunnitelman ja toimenpiteiden toteutumista.			
Kustantaja	Liikenne- ja viestintäministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynni: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Kommunikationsministeriet		31.12.2018
Författare	Arbetsgrupp: Kommunikationsministeriet: Mikael Nyberg, Leif Beilinson, Katariina Kilpeläinen, Hannele Sartjärvi, Katariina Vuorela, Irja Vesanen-Nikitin, Veikko Vauhkonen ja Silja Ruokola Meteorologiska institutet: Leila Maiche-Plathan Trafikverket: Hannu Mäkikangas Trafiksäkerhetsverket: Helena Waltari Kommunikationsverket: Pertti Hölttä ja Petri Peutere		
Publikationens titel	Olikhet ger styrka! Plan för operativ jämställdhet och likabehandling på kommunikationsministeriets förvaltningsområde 2019–2021		
Publikationsseriens namn och nummer	Kommunikationsministeriets publikationer 12/2018		
Diarie- /projektnummer		Tema	
ISBN PDF	978-952-243-558-3	ISSN PDF	1795-4045
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-558-3		
Sidantal	41 sidor	Språk	finska
Nyckelord	operativ jämställdhet, likabehandling transport, trafik, kommunikation		
Referat Myndigheternas uppgift är att främja jämställdhet och likabehandling såväl i personalpolitiken som i organisationens verksamhet och produktion av tjänster. Kommunikationsministeriet och ämbetsverken på dess förvaltningsområde har utarbetat en gemensam plan för att fullgöra förpliktelse i lagstiftningen. Samtidig försökte man hitta synergier och gemensamma förfaranden. Den för hela förvaltningsområdet gemensamma planen innehåller sex förslag till åtgärder: 1. Att öka medvetenheten om jämställdhet och tillgänglighet inom transport och kommunikation. 2. Att beakta operativ jämställdhet och likabehandling i forsknings- och utredningsprojekt. 3. Att beakta jämställdhet, likabehandling och sociala aspekter i upphandling. 4. Att utveckla den organisationsinterna kompetensen genom likvärdighetsutbildning. 5. Att i lagberedningen utvärdera konsekvenserna för jämställdhet och likabehandling. 6. Att utveckla samtalskulturen. Planen innehåller en omfattande beskrivning av nuläge och nyckeltal inom transport och kommunikation betraktat ur ett jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv. Meningen är att planen ska implementeras vid ämbetsverken. Kommunikationsministeriet svarar för den övergripande uppföljningen, men dessutom övervakar också ledningsgrupperna vid ämbetsverken och Meteorologiska institutet hur planen och åtgärderna genomförs.			
Förläggare	Kommunikationsministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Transport and Communications		31.12.2018
Authors	Working Group: Ministry of Transport and Communications: Mikael Nyberg, Leif Beilinson, Katariina Kilpeläinen, Hannele Sartjärvi, Katariina Vuorela, Irja Vesanen-Nikitin, Veikko Vauhkonen ja Silja Ruokola Finnish Meteorological Institute: Leila Maiche-Plathan Transport Agency: Hannu Mäkikangas Transport Safety Agency: Helena Waltari Communications Agency: Pertti Hölttä ja Petri Peutere		
Title of publication	Vive la différence! Plan on Operational Equality and Non-discrimination for 2019–2021 by the Ministry of Transport and Communications and its Administrative Sector		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Transport and Communications 12/2018		
Register number		Subject	
ISBN PDF	978-952-243-558-3	ISSN PDF	1795-4045
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-558-3		
Pages	41 pages	Language	Finnish
Keywords	operational equality, non-discrimination, transport, communications		
Abstract It is the task of the public authorities to promote equality and non-discrimination in both HR policy and organisational operations and service provision. The Ministry of Transport and Communications and its Administrative sector agreed on the drafting of a joint plan that fulfils legal obligations. In addition to this, an effort was being made to find synergies and common operating methods. The joint Plan for the whole administrative sector contains the following procedural recommendations: 1. Increase awareness of equality and accessibility in transport and communications; 2. Take operational equality and non-discrimination into consideration in TEAS (analysis, assessment and research) projects; 3. Take equality, non-discrimination and social perspectives into consideration in administrative sectors' procurements; 4. Develop internal competence in training on equality and non-discrimination; 5. Assess impacts on equality and non-discrimination in the drafting of statutes; and 6. Develop a culture of discussion. The plan includes a comprehensive description of current transport and communications figures with regard to gender and equality. The intention is to implement the plan in Agencies. The Ministry of Transport and Communications bears the overall responsibility for monitoring progress, but management boards of the Agencies and the Institute also monitor implementation of the Plan and the measures.			
Publisher	Ministry of Transport and Communications		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

LUKIJALLE	7
1 Johdanto	8
1.1 Aluksi	8
1.2 Muut julkaisut	10
1.3 Valmistelu	11
2 Nykytila	13
2.1 Liikenne	13
2.2 Liikkumisen esteet ja haitat	17
2.3 Viestintä	20
2.4 Työelämä ja koulutus	23
3 Toimenpide-ehdotuksia	26
3.1 Lisätään tietoisuutta tasa-arvon ja esteettömyyden näkökulmasta liikenteessä ja viestinnässä	26
3.2 Huomioidaan toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus hallinnonalan tutkimus-, ennakointi-, selvitys- ja analyysihankkeissa (TEAS-hankkeet)	29
3.3 Huomioidaan tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja sosiaaliset näkökohdat hallinnonalan hankinnoissa	31
3.4 Kehitetään sisäistä osaamista yhdenvertaisuuskoulutuksin	33
3.5 Arvioidaan vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen säädösvalmistelussa	34
3.6 Kehitetään keskustelukulttuuria	36
4 Jalkauttaminen	38
5 Seuranta	40

LUKIJALLE

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kehittämällä yhteiskunnasta tulee tutkitusti oikeudenmukaisempi ja tuottavampi. On etuoikeus olla luomassa tätä kehitystä tukevia toimintatapoja liikenteen ja viestinnän alalle.

Tämä on ensimmäinen liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan yhteinen suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Valmistelutyö käynnistettiin maaliskuussa 2017 hallinnonalan yhteisellä kokouksella, jossa pyrittiin hahmottamaan ja arvioimaan suunnitelman aihealueita. Valmistelun yhteydessä pidettiin tärkeänä, että ministeriön, virastojen ja Ilmatieteen laitoksen henkilöstö voisi osallistua valmisteluun ja aiheiden käsittelyyn. Laaja-alainen kysely toteutettiin syys-lokakuussa 2017 ja sillä kartoitettiin hallinnonalan nykyistä yhdenvertaisuustilannetta sekä toiminnallisen tasa-arvon toteutumista suunnitelman taustaksi.

Alusta alkaen tavoitteena oli laatia kattava suunnitelma ja pyrkiä luomaan konkreettisia toimintaehdotuksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi viranomaistoiminnassa liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla.

Puolentoista vuoden valmistelun ja rakentavien keskusteluiden jälkeen suunnitelma on valmis jalkautettavaksi ja toteutettavaksi koko hallinnonalalla. Toivon, että se innostaa kaikkia huomioimaan toimintamme vaikutuksia laaja-alaisesti ja etupainotteisesti. Jokainen meistä voi olla edistämässä yhteisiä tavoitteita.

Toimenpiteiden toteutumista seurataan ja tuloksia arvioidaan koko suunnitelmakauden ajalta. Tartutaan toimeen!

Helsingissä, 13. päivänä joulukuuta 2018

Harri Pursiainen, kansliapäällikkö

1 Johdanto

1.1 Aluksi

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteet ja toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän estämiseksi on koottu hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi vuosille 2016–2019. Tasa-arvo-ohjelman toimenpiteisiin lukeutuu ministeriöiden tasa-arvotyön edistäminen ja toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien työskentelymahdollisuuksien varmistaminen. Liikenne- ja viestintäministeriö toteuttaa hallituksen tasa-arvo-ohjelman ja hallituksen tasa-arvon edistämistä koskevien tavoitteiden toteutumista hallinnonalansa yhteisellä suunnitelmalla toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä niiden edistämisestä.

Tasa-arvotyön säädöspäätös on yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), hallintolaissa (434/2003), naisten ja miesten tasa-arvosta annetussa laissa (609/1986) sekä perustuslaissa (731/1999). Yhdenvertaisuuslain 8 §:n nojalla ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjinnän tunnistaminen on tärkeä osa yhdenvertaisuuden arvioimista. Naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain 4 § velvoittaa viranomaisen edistämään

kaikessa toiminnassa naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luomaan ja vakiinnuttamaan sellaiset toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Perustuslain 6 §:ssä on säädetty yhdenvertaisuudesta jokaisen perusoikeutena, ja hallintolain 6 § velvoittaa viranomaisen kohtelemaan hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Tasa-arvolain mukaisen tasa-arvon valtavirtaistamisen tulee kattaa viranomaisten kaikki toiminta, kuten myös asioiden valmistelu, suunnittelu, päätöksenteko, seuranta ja arviointi. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta on edistettävä sekä henkilöstöpolitiikassa että organisaation toiminnassa ja palveluiden tuottamisessa yleisesti.

Euroopan neuvoston direktiivi (2016/2102) julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta tuli voimaan 22.12.2016. Saavutettavuudella tarkoitetaan, että digitaaliset palvelut sekä niiden sisällöt ovat sellaisia, että kuka tahansa voi niitä käyttää ja ymmärtää, mitä niissä sanotaan. Saavutettavuus kuuluu olennaisena osana ”suunnittele kaikille” -periaatteeseen, joka tarkoittaa erilaisten käyttäjien ja heidän tarpeidensa huomioimista jo palvelun suunnitteluvaiheesta alkaen. ”Suunnittele kaikille” -periaate on myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan keskeinen lähtökohta uusien palveluiden ja toimintojen suunnittelussa.

Toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on keskittyä sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen hallinnonalan toimijoiden ydintoiminnoissa ja vastuualueilla. Suunnitelman laadinnassa on käyty läpi hallinnonalan toimintaa sukupuolinäkökulmasta ja nimetty sellaisia konkreettisia tavoitteita, jotka vahvistavat toiminnallisen tasa-arvon toteutumista. Suunnitelmassa ehdotetut toimenpiteet luovat rakenteita ja toimintatapoja tasa-arvotyön pitkäjänteiselle kehittämiselle ja seurannalle.

Toiminnallisella tasa-arvolla tarkoitetaan liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan viranomaisten tarjoamien palvelujen, päätöksenteon ja muun toiminnan tasa-arvoa, mikä erottaa käsitteen henkilöstöpoliittisesta tasa-arvosta.

Yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on yhdenvertaisuuden jatkuva parantaminen. Se määrittelee, kuinka viranomainen työnantajana ja omassa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee sekä puuttuu syrjintään. Yhdenvertaisuuslain 5 §:n mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Lisäksi viranomaisella on lain mukaan oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevat suunnitelmat on yhdistetty yhdeksi suunnitelmaksi tässä raportissa. Suunnitelmassa mainitut toimenpiteet koskevat sekä yhdenvertaisuuden että sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista.

Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista. Siihen vaikuttavat sukupuolen lisäksi muut yhteiskunnallista eriarvoisuutta aiheuttavat tekijät, minkä johdosta suunnitelman laadinnassa on pyritty huomioimaan näiden tekijöiden vaikutuksia tosiasiallisen tasa-arvon toteutumiseen intersektionaalista tarkastelutapaa käyttäen. Intersektionaalisuudella tarkoitetaan tarkastelutapaa, jossa sukupuolen lisäksi monien muidenkin tekijöiden – esimerkiksi iän, yhteiskuntaluokan ja toimintakyvyn – vaikutus yksilön identiteettiin ja asemoitumiseen yhteiskunnassa huomioidaan.

1.2 Muut julkaisut

Liikenne- ja viestintäministeriö on laatinut yhteisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain mukaisesti vuosille 2017–2019 (Liikenne- ja viestintäministeriön sisäisiä julkaisuja 2/2017). Suunnitelma koskee henkilöstöpoliittista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta työnantajanäkökulmasta, mikä erottaa sen tästä suunnitelmasta, jossa keskitytään toiminnalliseen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liikenteen ja viestinnän toimialalla.

Liikenteen ja viestinnän digitaaliset palvelut esteettömiksi -toimenpideohjelmalla vuosille 2017–2021 (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 8/2017) tavoitteellaan liikenteen ja viestinnän digitaalisten palveluiden esteettömyyden, saavutettavuuden ja käytettävyyden parantamisen lisäksi esteettömyys- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien laaja-alaista huomioimista hallinnonalalla. Ohjelman toimenpiteet liittyvät muun muassa esteettömyyden huomioimiseen liikenteen- ja viestinnän hallinnonalan jokapäiväisessä työssä sekä esteettömyystietojen määrittelyn, saatavuuden ja liikkumispalvelujen tuottajien tietoisuuden parantamiseen. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan yhteinen suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta toteuttaa toimenpideohjelman toimenpiteitä ja auttaa sen tavoitteiden saavuttamisessa.

Edellä mainittu toimenpideohjelma sekä suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta tukevat toisiaan, sillä yhdenvertaisuuden kannalta nyky-yhteiskunnassa digitaalisten palveluiden saavutettavuudella on kasvava merkitys.

Toimenpideohjelman toteuttaminen edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja valtavirtaistaa yhdenvertaisuusajattelua liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla.

1.3 Valmistelu

Valmistelun tavoitteena oli laatia kattava suunnitelma toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ja erityisesti konkreettisten toimintaehdotusten luominen toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sukupuolinäkökulma huomioon ottaen.

Suunnitelman valmistelutyö käynnistettiin maaliskuussa 2017 hallinnonalan yhteisellä kokouksella, jossa pyrittiin hahmottamaan ja arvioimaan suunnitelman aihealueita. Valmistelun yhteydessä pidettiin tärkeänä, että virastojen henkilöstö voisi osallistua valmisteluun ja aiheiden käsittelyyn. Päätettiin toteuttaa laaja-alainen kysely sekä kartoittaa ja arvioida sen avulla virastojen nykyistä yhdenvertaisuustilannetta ja toiminnallisen tasa-arvon toteutumista suunnitelman taustaksi. Kysely järjestettiin syys–lokakuussa 2017 koko hallinnonalan henkilöstölle.

Monet kyselyyn vastaajista sekoittivat kyselyn henkilöstöpoliittiseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Kyselyn keskeisenä havaintona olikin, että toiminnallinen tasa-arvo ja sen sisältö on jäänyt yleisellä tasolla epäselväksi, minkä johdosta asian tietoinen edistäminen omalla toiminnalla on haastavaa. Ilmapiiri kaikissa hallinnonalan virastoissa todettiin keskimäärin avoimeksi ja moniarvoiseksi. Vastaajat totesivat kuitenkin keskustelukulttuurin yhdenvertaisuusasioissa olevan heikkoa.

Kyselyyn vastaajat esittivät yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja parantamiseksi monenlaisia keinoja, jotka on huomioitu tämän suunnitelman toimenpiteitä laadittaessa. Keskeisiksi keinoiksi nousivat muun muassa keskustelukulttuurin kehittäminen, yhdenvertaisuusnäkökulman huomioiminen kaikessa toiminnassa sekä säädösvalmistelun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaikutusten arvioinnin parantaminen.

Kyselyn tuloksien pohjalta hallinnonalan yhteinen toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä ryhtyi luonnostelemaan hallinnonalan toimijoiden yhteistä suunnitelmaa toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Valmistelutyöryhmässä oli mukana edustus ministeriöstä ja jokaisesta hallinnonalan virastosta.

Valmistelutyöryhmässä työstettiin suunnitelma ja toimenpide-ehdotukset kevään 2018 aikana. Suunnitelman työstämisen aikana maaliskuussa 2018 järjestettiin liikenne- ja

viestintäministeriössä keskustelu- ja -esittelytilaisuus suunnitelmaluonnoksesta. Tilaisuudessa saatu palaute otettiin huomioon suunnitelman kehitystyössä. Suunnitelma valmisteltiin tiiviissä vuoropuhelussa hallinnonalan virastojen edustajien kesken siten, että kukin hallinnonalan toimija kykenee ottamaan suunnitelman luontevasti osaksi tavanomaista toimintaansa.

Valmistelutyöryhmä lähetti suunnitelman lausuttavaksi virastoihin toukokuussa 2018. Pääosin saatu palaute oli myönteistä. Suunnitelmaluonnokseen tehtiin lausuntokierroksen jälkeen kielellisiä ja sisältöä täsmentäviä muutoksia vielä marraskuussa 2018.

Suunnitelma vuosiksi 2019–2021 hyväksyttiin liikenne- ja viestintäministeriön virkamiesjohtoryhmässä 13. päivänä joulukuuta 2018.

2 Nykytila

Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää nykytilaa kuvaavien tietojen tunnistamista ja havainnointia. Tässä luvussa tarkastellaan joitakin liikenteen ja viestinnän tunnuslukuja sukupuolten toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikenteessä ja viestinnässä koskevan nykytilan hahmottamiseksi.

Hallinnonalan viranomaisten toiminnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutukset ovat moninaisia, minkä johdosta yksiselitteisten mittareiden määrittäminen ja kehittäminen on haastavaa. Nykytilaa kuvaavien tietojen tarkasteleminen tekee kuitenkin mahdolliseksi hahmottaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden edistymistä isossa kuvassa, kun myöhemmin vastaavat tiedot tuottamalla nähdään tilanteen kehittyminen.

2.1 Liikenne

KESKEISET TUNNUSLUVUT

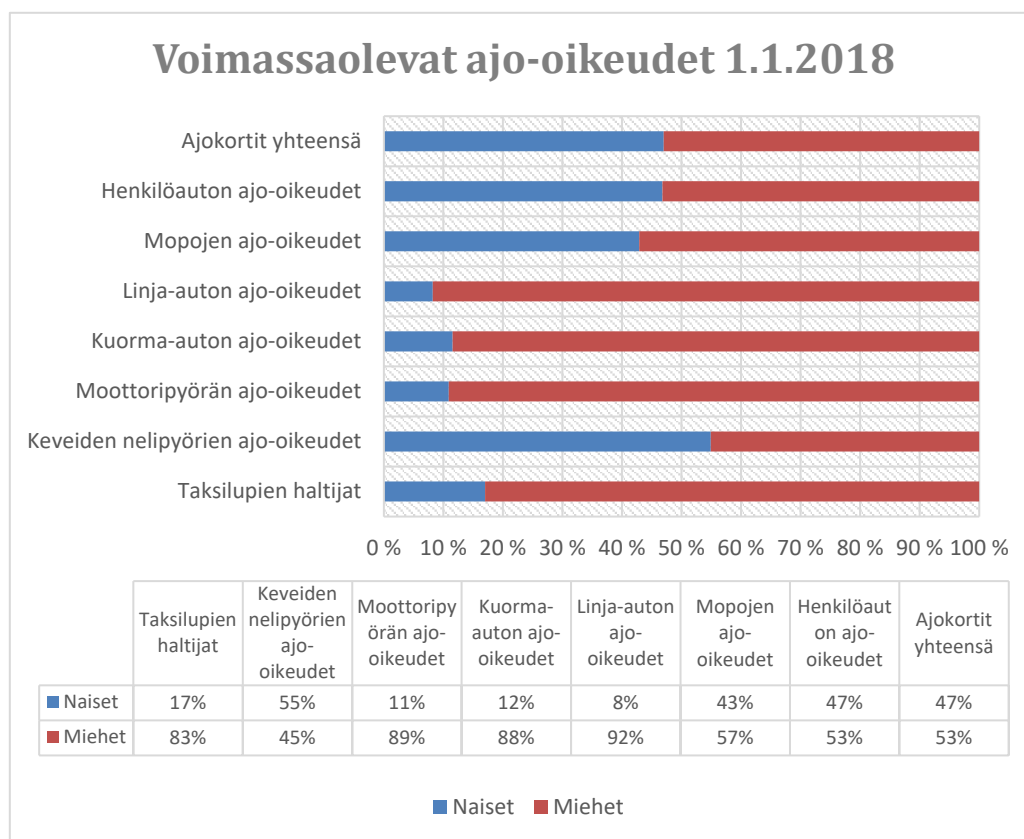
- Autojen todennäköisistä käyttäjistä miehiä on 66 % ja naisia 34 %.
- Ammattikuljettajista miehiä on yli 85 %.
- Naiset käyttävät miehiä useammin joukkoliikennettä ja liikkuvat kävellen tai pyöräillen. Lasten, tyttöjen ja poikien, liikkumistavoissa ei ole eroja.
- Naiset tekevät keskimäärin miehiä useampia matkoja. Miesten keskimääräinen matkasuorite on noin neljänneksen naisia suurempi.
- Liikennerikoksiin syyllisiksi epäillyistä suurin osa on miehiä.

Ajokortteja oli voimassa 1.7.2018 noin 3,7 miljoona. Keskimäärin 84 prosentilla täysi-ikäisistä on henkilöauton ajoon oikeuttava ajokortti, ikäryhmittäin: 18–34-vuotiaista 85 %:lla, 35–54-vuotiaista 93 %:lla, 55–64-vuotiaista 90 %:lla ja yli 65-vuotiaista 69 %:lla.¹

Kaikki ajokorttiluokat mukaan lukien maantieliikenteen kuljettajista miehiä on 53,2 % ja naisia 46,8 %. Ajoneuvon haltijatiedoista voidaan arvioida, että autojen todennäköisistä käyttäjistä miehiä on 66 % ja naisia 34 %. Huomionarvoista on, että

¹ Henkilöliikennetutkimus 2016. Liikenneviraston tilastoja 1/2018.

kuorma-auton- ja linja-auton ajo-oikeuden sisältävistä ajokorttien sekä taksilupien haltijoista ylivoimaisesti suurin osa on miehiä.

Henkilöauton ajo-oikeuden sisältävän ajokortin haltijoista miehiä on 53 % ja naisia 47 %. Moottoripyöräkortin haltijoista miehiä on 89,1 % ja naisia 10,9 %. Kuorma-auton ajo-oikeuden sisältävien ajokorttien haltijoista miehiä on 88,5 % ja naisia 11,5 %. Linja-auton ajo-oikeuden sisältävien ajokorttien haltijoista miehiä on 91,8 % ja naisia 8,2 %. Mopokorttien haltijoista miehiä on 57,1 % ja naisia 42,9 %. Kevyiden nelipyörärien (mopoautojen) ajo-oikeuden haltijoista miehiä on 45,1 % ja naisia 54,9 %. Taksilupien haltijoista miehiä on 83 % ja naisia 17 %.²

Miehistä 85 prosentilla on aina tai lähes aina auto käytettävissään kuljettajina. Naisilla vastaava luku on 71 prosenttia. Naisista 34 prosentilla on henkilöauto säännönmukaisesti käytettävissä matkustajana, kun taas miehistä vain 18 prosentilla on aina tai lähes aina auto käytettävissään matkustajana. Auton käyttömahdollisuutta

² Trafi: Voimassaolevien ajokorttien tilasto. Tiedot haettu 31.3.2018.

ei ole lainkaan naisista 4 prosentilla (kuljettajana) ja 6 prosentilla (matkustajana).
Miehistä auton käyttömahdollisuutta ei ole lainkaan 2 prosentilla (kuljettajana) ja 11 prosentilla (matkustajana).

Seuraavissa taulukoissa on esitetty mahdollisuus auton käyttöön kuljettajana ja matkustajana sukupuolittain ja autojen omistuksen mukaan jaoteltuna.³

Auton käyttömahdollisuus kuljettajana (prosenttia täysi- ikäisistä)	sukupuoli	ei autoa	1 omistus- auto	2+ omistus- autoa	kaikki
aina tai lähes aina	miehet	0	26	19	45
	naiset	0	17	16	34
joskus	miehet	3	2	1	5
	naiset	3	5	1	9
ei koskaan	miehet	2	0	0	2
	naiset	3	1	0	4
kaikki	miehet	5	28	19	53
	naiset	6	24	17	47
	aikuiset	11	52	37	100

Auton käyttömahdollisuus matkustajana (prosenttia täysi- ikäisistä)	sukupuoli	ei autoja	1 omistus- auto	2+ omistus- autoa	kaikki
aina tai lähes aina	miehet	1	4	4	9
	naiset	2	10	5	18
joskus	miehet	5	14	10	29
	naiset	8	11	9	28
ei koskaan	miehet	2	6	3	11
	naiset	2	3	1	6
kaikki	miehet	7	24	17	48
	naiset	12	24	15	52
	aikuiset	20	49	32	100

³ Henkilöliikennetutkimus 2016. Liikenneviraston tilastoja 1/2018.

Tyttöjen ja poikien liikkuminen on kulkutapojen käytön suhteen lähes yhtenevää, joskin pojat pyöräilevät hieman enemmän ja tytöt kulkevat vastaavasti useammin jalan. Sukupuolten välisiä eroja liikkumisessa alkaa näkyä heti täysi-ikäistymisen jälkeen. Miehet ajavat naisia useammin autolla koko aikuisiän ajan ja naiset suosivat miehiä yleisemmin jalankulkua. Naiset käyttävät myös joukkoliikennettä (raideliikenne ja bussit) miehiä yleisemmin.⁴

Kaikki kulkutavat huomioiden naiset tekevät keskimäärin 2,79 matkaa vuorokaudessa. Miehillä vastaava luku on 2,67. Miesten keskimääräinen matkasuorite (km/vuorokausi/henkilö) on 45,5 kilometriä, mikä on 9,3 kilometriä enemmän kuin naisten keskimääräinen matkasuorite (36,2 km/vrk/hlö).⁵

Liikenne rikoksiin⁶ syyllisiksi epäillyistä vuonna 2015 miehiä oli 73,7 % ja naisia 26,3 %. Eräiden liikenne rikosten kohdalla (mm. rattijuopumus, törkeä rattijuopumus) syyllisiksi epäillyistä vuonna 2015 miehiä oli 88,1 % ja naisia 11,9 %. Alle 15-vuotiaiden lasten kohdalla vastaavat luvut painottuvat vielä suuremmin poikien osuuteen.⁷

⁴ Henkilöliikennetutkimus 2016. Liikenneviraston tilastoja 1/2018.

⁵ Henkilöliikennetutkimus 2016. Liikenneviraston tilastoja 1/2018.

⁶ Liikenne rikoksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä seuraavia rikoksia: liikenneturvallisuuden vaarantaminen, liikennepako tieliikenteessä ja liikenne rikkomus.

⁷ Naiset ja miehet Suomessa 2016 s. 99.

2.2 Liikkumisen esteet ja haitat

KESKEISET TUNNUSLUVUT

- Liikkumisen esteitä tai haittoja on keskimäärin 10 prosentilla väestöstä. Yli 75-vuotiaista liikkumisen esteitä tai haittoja on lähes puolella väestöstä.
- Liikkumista haittaavat esteet vähentävät matkasuoritetta keskimäärin 44 % ja matkojen määrää keskimäärin 22 % koko väestössä.
- Liikkumista haittaavat esteet vähentävät jalan, pyöräillen, raideliikenteessä ja henkilöauton kuljettajana tehtäviä matkoja. Liikkumista haittaavat esteet lisäävät matkustamista busseilla ja henkilöauton matkustajana.

Liikenneviraston toteuttamassa henkilöliikennetutkimuksessa on selvitetty liikkumista vaikeuttavien esteiden ja haittojen yleisyyttä sekä esteiden vaikutusta liikkumiseen. Liikkumisen esteitä tai haittoja on tutkimuksen mukaan keskimäärin kymmenellä prosentilla väestöstä. Väestöllä, joka kärsi liikkumisen esteestä tai haitasta, havaittiin matkojen määrät keskimäärin 22,6 % ja matkasuorite keskimäärin 44,0 % pienemmäksi kuin väestöllä, joka ei kärsinyt liikkumisen esteestä tai haitasta.

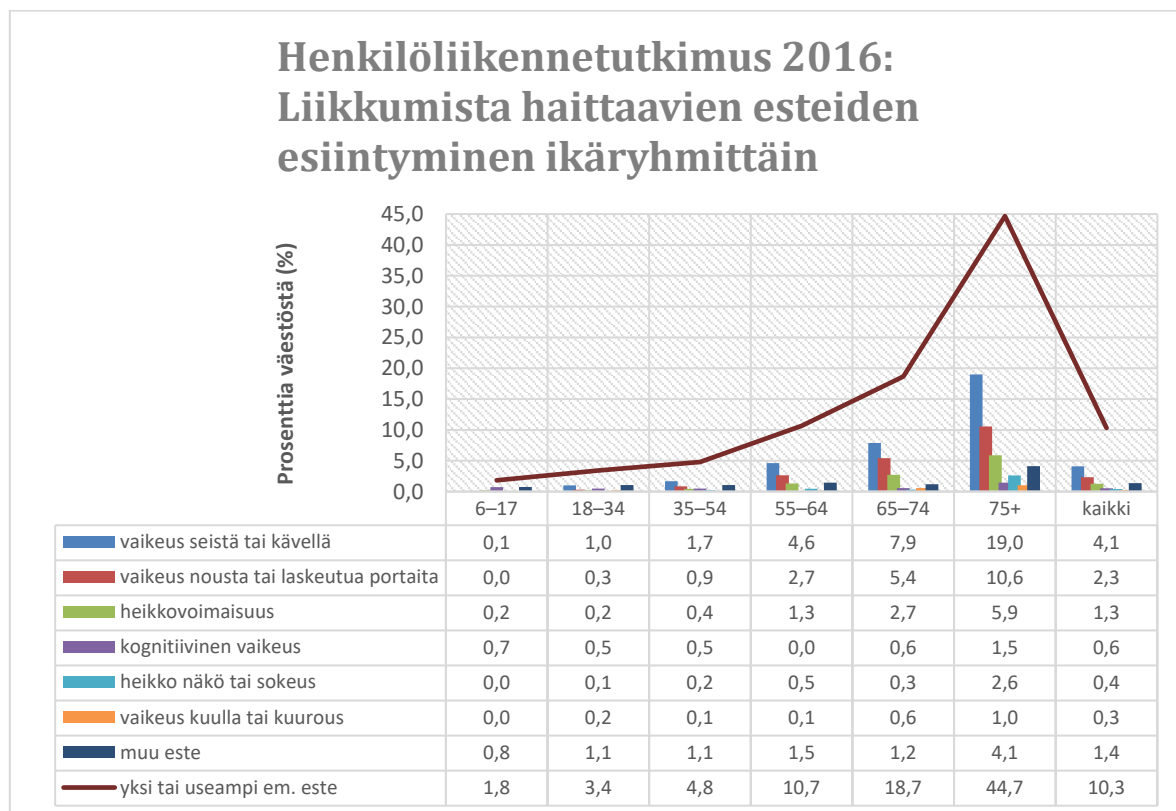
Yleisimmät liikkumista haittaavat esteet ovat vaikeus seistä tai kävellä (keskimäärin 4,1 %:lla väestöstä) ja vaikeus nousta tai laskeutua portaita (keskimäärin 2,3 %:lla väestöstä). Yli 75-vuotiaista jokin liikkumista haittaava este tai haitta oli 44,7 %:lla ja vastaavat yleisimpien haittojen esiintyvyydet 19,0 % (vaikeus seistä tai kävellä) ja 10,6 % (vaikeus nousta tai laskeutua portaita).

Esteiden ja haittojen yleisyys kasvaakin merkittävästi iän myötä. Liikkumisesteet ja -haitat vähentävät keskimäärin lähes puolella kotimaan matkasuoritetta. Jalankulkumatkojen kilometrit jäävät noin puoleen ja pyöräilymatkojen kilometrit jopa viidennekseen muuhun väestöön verrattuna. Nuorten aikuisten bussimatkat ja matkat henkilöautolla matkustajana ovat kuitenkin lukumääräisesti varsin yleisiä liikkumista aiheuttavista esteistä huolimatta. Koko väestössä liikkumista haittaavat esteet vähensivät matkasuoritetta (km/henkilö/vuorokausi) keskimäärin 44 % ja matkojen määrää (matkoja/henkilö/vuorokausi) 22 %.

Liikkumista haittaavat esteet vähensivät pääsääntöisesti jalan, pyöräillen, raideliikenteessä ja henkilöauton kuljettajana tehtyjen matkojen määriä sekä kasvattivat busseilla ja henkilöauton matkustajina tehtyjen matkojen määriä. Liikkumista haittaavat esteet vähensivät matkasuoritetta (kuljettuja kilometrejä) poikkeuksetta ja kulkutavasta riippumatta. Liikkumista haittaavien esteiden matkasuoritetta vähentävä vaikutus oli suurin jalan, pyöräillen ja henkilöauton

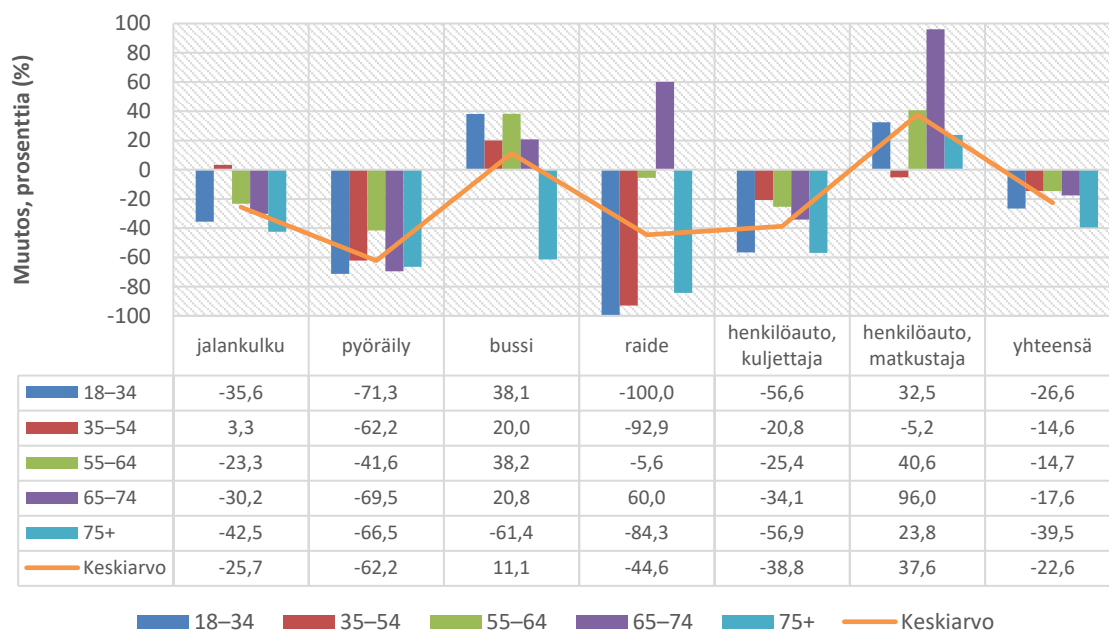
kuljettajina tehtyjen matkojen kohdalla ja vaikutus oli vähäisin henkilöauton matkustajana tehtyjen matkojen kohdalla.

Seuraavissa kaavioissa on esitetty liikkumista haittaavien esteiden esiintyminen ikäryhmittäin sekä liikkumista haittaavan esteen vaikutus matkojen määrään ja matkasuoritteeseen ikäryhmittäin ja kulkutavoittain. Liikkumista haittaavan esteen vaikutuksella tarkoitetaan liikkumisen esteitä kokevien henkilöiden matkaluvun ja matkasuoritteiden eroa koko väestön keskimääräiseen matkalukuun ja matkasuoritteeseen. Tiedot perustuvat Liikenneviraston tuoreimman henkilöliikennetutkimuksen tutkimusaineistoon.⁸

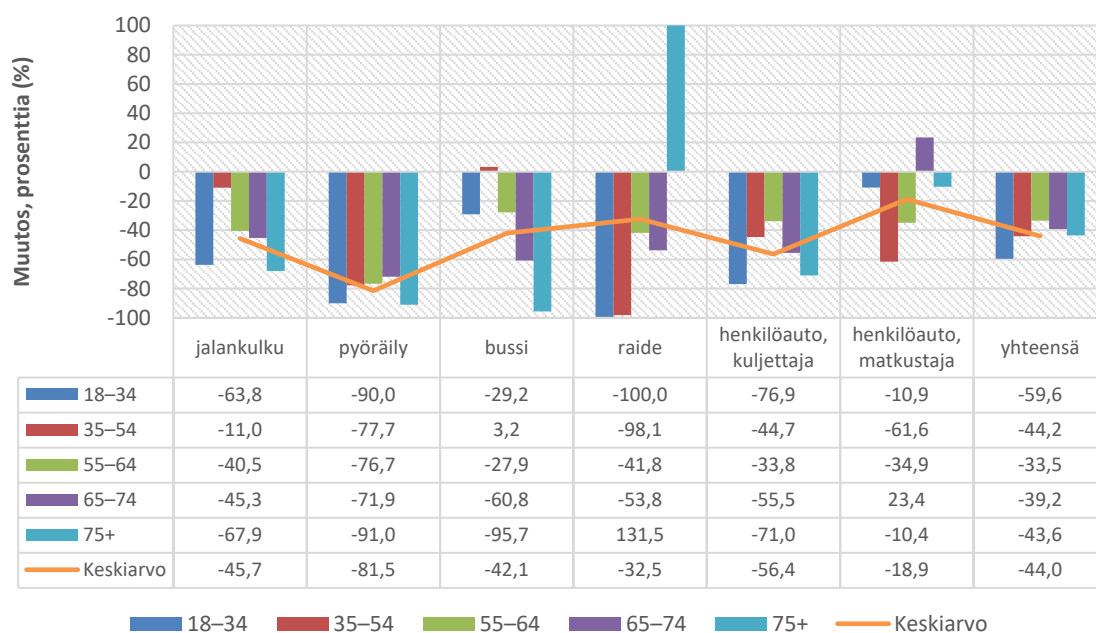

⁸ Henkilöliikennetutkimus 2016. Liikenneviraston tilastoja 1/2018.

Liikkumista haittaavan esteen vaikutus matkojen määrään (matkoja/hlö/vrk)

Liikkumista haittaavan esteen vaikutus matkasuoritteeseen (km/hlö/vrk)

2.3 Viestintä

KESKEISET TUNNUSLUVUT

- Koko väestöstä 88 % käytti internetiä vuonna 2017. Miesten ja naisten internetin käytössä ja käyttötarkoituksissa ei merkittäviä eroavaisuuksia.
- Alle 54-vuotiaista 99 % käytti internetiä vuonna 2017.
- Yli 75-vuotiaista vain 37 % käytti internetiä vuonna 2017.
- Älypuhelin on käytössä keskimäärin 77 %:lla miehistä ja 76 %:lla naisista.
- Yli 65-vuotiaista alle puolella on käytössään älypuhelin.
- Tietokone ja internet-yhteys on noin 87–88 % kotitalouksista.

Viestintäviraston kuluttajatutkimuksen 2018 mukaan matkapuhelin- ja laajakaistaliittymien hankinnassa ei ole merkittäviä sukupuolten välisiä eroja. Sukupuolten välillä on kuitenkin selkeitä eroja teknisessä valmiudessa.

Miehet seuraavat naisia aktiivisemmin muun muassa laajakaistaliittymänsä nopeutta ja miesten talouksista löytyy enemmän internetiin kytkettyjä laitteita. Naiset ovat selvästi miehiä aktiivisempia käyttämään matkapuhelinta tiedonvaihtoon (pikaviestit ja some). Miehet käyttävät naisia aktiivisemmin matkapuhelinta viihdekäytössä (pelaaminen ja videoiden katsominen). Verkko-ostoksien tekemiseen miehet ja naiset käyttävät internetiä yhtä paljon.⁹

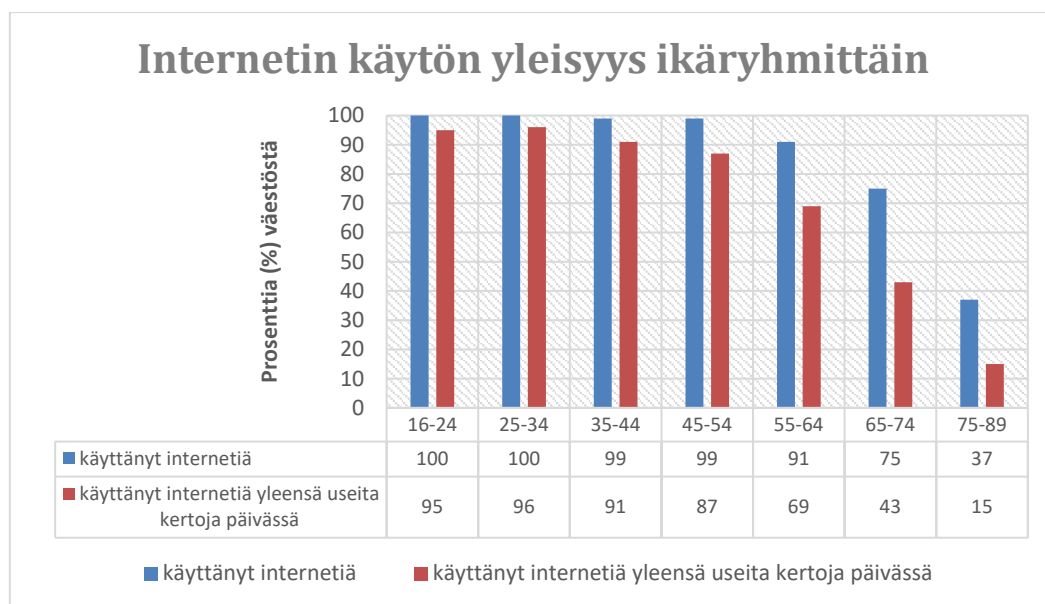
Väestöstä 88 % käytti internetiä vuoden 2017 aikana. Miesten ja naisten käytöllä ei käytännössä ollut eroa, joskin miesten käyttö oli hieman naisten käyttöä yleisempää. Viisi prosenttiyksikköä suurempi osuus miesväestöstä käyttää internetiä useita kertoja päivässä naisiin verrattuna. Käyttäjistä 83 % käytti internetiä päivittäin. Alle 34-vuotiaista 100 % ja alle 54-vuotiaista 99 % käyttää internetiä. Väestöstä 12 % ei käyttänyt internetiä ollenkaan vuonna 2017. Vähäisintä internetin käyttö on yli 75 vuotta täyttäneiden keskuudessa.¹⁰

Yleisimmät internetin käyttötarkoitukset olivat sähköpostien lähettäminen tai vastaanotto, pankkiasiat ja tavaroita ja palveluita koskeva tiedonetsintä. Yleisimmissä käyttötarkoituksissa ei ollut eroja miesten ja naisten välillä. Seuraavassa taulukossa on esitetty internetin käytön yleisyys ikäryhmittäin. Esitetyt tiedot perustuvat

⁹ Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2017. Tilastokeskus.

¹⁰ Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2017. Tilastokeskus.

Tilastokeskuksen tuoreimpaan Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö - tutkimukseen.¹¹

Matkapuhelimet ja tietokoneet ovat yleisesti kotitalouksien käytössä olevia laitteita. Kaikista kotitalouksista keskimäärin 87 %:ssa on tietokone. Yhden hengen talouksista tietokone on 73 %:lla, kahden hengen talouksista 91 %:lla ja kolmen tai useamman hengen talouksista tietokone on 99 %:lla. Internet-yhteys on keskimäärin 88 %:ssa kaikista kotitalouksista. Matkapuhelimella internetiä on käyttänyt keskimäärin 71 % väestöstä, joskin internetin käyttö matkapuhelimella on yleisempää nuorilla ja harvinaisempaa 65 vuotta täyttäneillä, joista jo reilusti alle puolet käyttää internetiä matkapuhelimella.

Sekä miehistä että naisista 99 % on käyttänyt matkapuhelinta vuonna 2017 ja älypuhelin on käytössä 77 %:lla miehistä ja 76 %:lla naisista. Alle 64-vuotiaista 100 % on käyttänyt matkapuhelinta vuonna 2017. Alle 54-vuotiaista 89 %:lla on omassa käytössä älypuhelin. Matka- ja älypuhelimien käyttö on muuta väestöä vähäisempää 65 vuotta täyttäneillä. 65–74-vuotiaista vain 49 %:lla ja 75 vuotta täyttäneistä vain 15 %:lla on käytössään älypuhelin.¹²

¹¹ Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2017. Tilastokeskus.

¹² Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2017. Tilastokeskus.

Digisyrjäytymisen tilannetta kuvaavien luotettavien tietojen saaminen on yhä tärkeämpää. Nämä tiedot kertovat mm. viestinnän saavutettavuudesta, käytettävyydestä, tasapuolisuudesta ja alueellisesta tasa-arvosta. Viestintäpalvelujen saatavuudesta löytyy tietoa mm. Viestintäviraston MONITORi-palvelusta ja laajakaistainfo.fi -sivulta (vuoden 2019 alusta lähtien Liikenne- ja viestintävirastosta).

Vaikka ikäihmisten tietokoneen käyttö on selvästi lisääntynyt viime vuosina Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan, niin tehtävää vielä on, jotta yhä useammalla ihmisellä olisi käytössään tulevaisuuden tarjoamat mahdollisuudet. Tietoteknologian käyttö ja käyttämättömyyden syyt 75–89-vuotiailla -tutkimuksen¹³ mukaan ikäihmiset pitäisi ottaa mukaan tietoyhteiskunnan kehittämiseen jo palveluiden ja sovellusten suunnitteluvaiheessa. Käyttöliittymät voivat nykyään tuntua monen ikääntyneen kannalta liian monimutkaisilta ja sisältää täysin epäoleellisia ominaisuuksia, joita tämä ei tarvitse.

¹³ Tietoteknologian käyttö- ja käyttämättömyyden syyt 75–89-vuotiailla. Kooste kyselytutkimuksesta. KÄKÄTE-projekti ja LähiVerkko-projekti.

2.4 Työelämä ja koulutus

KESKEISET TUNNUSLUVUT

- Tekniikan ja ICT-alan koulutukseen osallistujat ovat pääasiassa miehiä ja näiden alojen tutkinnon suorittaneesta väestöstä suurin osa on miehiä.
- Kuorma- ja linja-autojen ajo-oikeuksien sekä taksilupien haltijoista valtaosa on miehiä.
- Informaatio- ja tietoliikenneteknologian asiantuntijoina työskenteli noin 6 000 naista ja 17 000 miestä helmikuussa 2018.
- Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijoina työskenteli noin 19 000 naista ja 71 000 miestä helmikuussa 2018.
- Kuljetustyöntekijöinä työskenteli noin 5 000 naista ja 112 000 miestä helmikuussa 2018.
- Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste on liikenteen toimialalla keskimääräistä parempi suhteessa suomalaistaustaisten työllisyysasteeseen.

Tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) sekä tekniikan alan koulutus on miesvoittoista, ja näiden alojen tutkinnon suorittaneesta väestöstä suurin osa on miehiä. Tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) tutkinnon suorittaneita oli vuonna 2016 yhteensä 113 894, joista naisia oli 23 121. Tekniikan alan tutkinnon suorittaneita oli vuonna 2016 yhteensä 895 770, joista naisia oli 146 061. Tutkinnon suorittaneisiin on laskettu mukaan ammatillisen asteen, erikoisammattillisen asteen ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneet.¹⁴

¹⁴ Koulutustilastot 2016. Tilastokeskus.

Informaatio- ja tietoliikenneteknologian asiantuntijoina työskenteli noin 6 000 naista ja 17 000 miestä helmikuussa 2018. Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantuntijoina työskenteli noin 19 000 naista ja 71 000 miestä helmikuussa 2018. Kuljetustyöntekijöinä naisia työskenteli noin 5 000 ja miehiä 112 000 helmikuussa 2018.¹⁵

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla työntekijöitä on ollut 2251 joulukuussa 2017. Hallinnonalan työntekijöistä miehiä on ollut 57 % (1283) ja naisia 43 % (968).

Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste on keskimäärin 10 prosenttiyksikköä matalampi kuin suomalaistaustaisilla. Liikenteen toimialalla tilanne on keskimääräistä parempi, kun esimerkiksi prosessi- ja kuljetustehtävissä työskentelee suhteessa yhtä paljon suomalaistaustaisia kuin ulkomaalaistaustaisia. Viestinnän toimialalta suoraa tilastotietoa ei ole, mutta toimistotehtävissä ylipäätään suomalaistaustaisia on selvästi enemmän kuin ulkomaalaistaustaisia.¹⁶

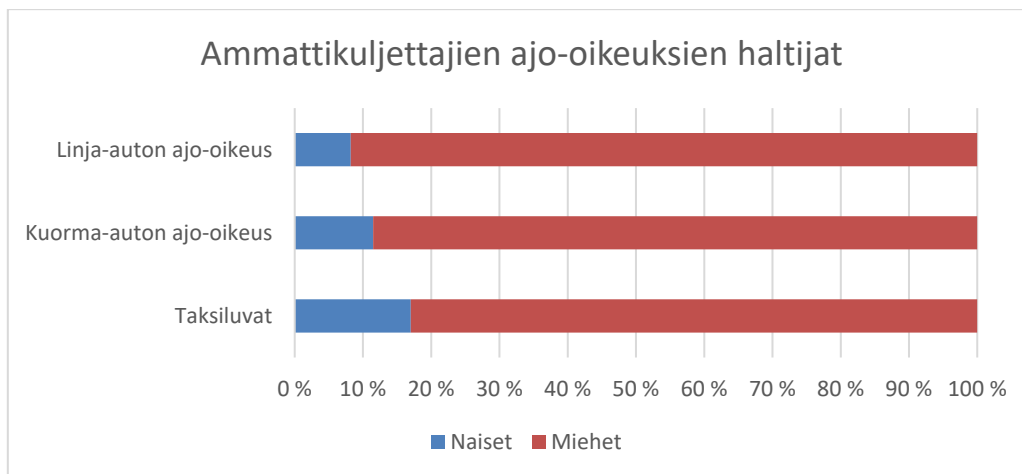
Vuonna 2015 liikenne- ja viestintäministeriön asettamien voimassa olleiden hankkeiden jäsenistä naisia oli 29 % ja miehiä 71 %. Varajäsenistä naisia oli 19 % ja miehiä 81 %. Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan kokoonpanossa oli 8 naista ja 9 miestä vuonna 2015.¹⁷

¹⁵ Työvoimatutkimus 2018, helmikuu. Tilastokeskus.

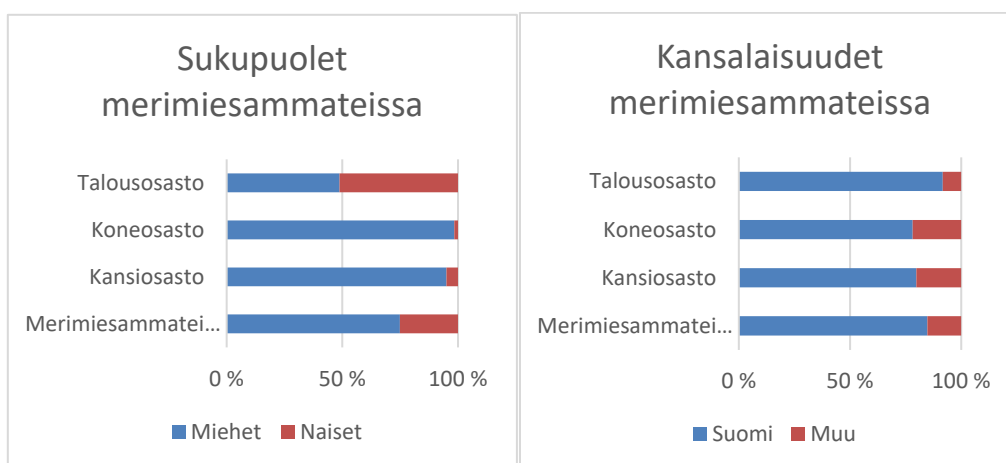
¹⁶ UTH-tutkimus 2014. Tilastokeskus.

¹⁷ Naiset ja miehet Suomessa 2016 s. 109–112.

Liikenteen saralla ammattikuljettajista suurin osa on miehiä. Ammattikuljettajien ajo-oikeuksien haltijoista valtaosa on miehiä, kuten edellä luvussa 2.1 on esitetty. Kuorma-auton ajo-oikeuden sisältävien ajokorttien haltijoista miehiä on 88,5 % ja naisia 11,5 %. Linja-auton ajo-oikeuden sisältävien ajokorttien haltijoista miehiä on 91,8 % ja naisia 8,2 %. Taksilupien haltijoista miehiä on 83 % ja naisia 17 %.

Tieliikenteen kuljettaja-ammattien tapaan merimiesammatit ovat miespainotteisia. Merimiesammatien työntekijöistä miehiä on 74,9 % ja naisia 25,1 %. Miespainotteisuudesta poikkeuksena on talousosaston merimiesammateissa toimivat, joista miehiä on 48,8 % ja naisia 51,2 % ja joihin lukeutuvat muun muassa hotelli- ja ravintolapalveluiden henkilökunta. Merimiesammateissa toimivista suomalaisia on 84,8 %.¹⁸

¹⁸ Merimiestilasto 2016. Trafin tilastojulkaisu 14/2017.

3 Toimenpide-ehdotuksia

3.1 Lisätään tietoisuutta tasa-arvon ja esteettömyyden näkökulmasta liikenteessä ja viestinnässä

TOIMENPITEET

- a) Kehitetään henkilötietoja sisältäviä tietojärjestelmiä siten, että tietoa kyetään jaottelemaan ikä- ja sukupuoliryhmittäin nykytilannetta laaja-alaisemmin.
- b) Huomioidaan sukupuolten moninaisuus rekistereiden sukupuolijaottelun kehittämiseksi: voidaanko tietoa kerätä tai jaotella tietyissä tilanteissa siten, että henkilö voi ilmoittaa sukupuolekseen kolmannen vaihtoehdon ”muu” kuin mies tai nainen.
- c) Kerätään ja julkaistaan tietoa lainsäädännön asettamat rajoitukset huomioiden toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta liikennevälineissä, terminaaleissa sekä tietojärjestelmissä.
- d) Jatketaan aktiivisesti esteettömyyttä ja tasa-arvoisuutta seuraavien mittareiden kehittämistä. Mittareita otetaan käyttöön Liikennefakta.fi-palvelussa vuosien 2018–2020 aikana.
- e) Selvitetään ja kokeillaan kansalaismielipiteen louhintaa palautteesta ja mediasta sekä hyödynnetään tuloksia toiminnan kehittämisessä toiminnallisen tasa-arvon lisäämiseksi.

Toimenpide-ehdotuksien tausta

Liikenne- ja viestintäministeriön velvollisuutena on Sipilän hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2016–2019 toimenpiteen 7.3 mukaisesti varmistaa, että ministeriön hallinnonalalla tuotetaan sukupuolen mukaan jaoteltua tietoa ja että tietoa käytetään valmistelun ja päätöksenteon pohjana. Lisäksi tiedon merkitys toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevassa päätöksenteossa sekä yhdenvertaisuusnäkökulman valtavirtaistamisessa on keskeistä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien valtavirtaistaminen voi toteutua vain, kun kukin virkamies on tietoinen esteettömyyden edistämisen merkityksestä oman työnsä

kannalta ja asian merkitys tiedostetaan läpileikkaavasti virastoissa kaikilla toiminnan tasoilla.

Liikenteen ja viestinnän palvelut ja verkot koskettavat laaja-alaisesti jokaisen suomalaisen arkea, mikä korostaa tiedon tuottamisen ja tietoon perustuvan päätöksenteon merkitystä. Lisäksi liikennejärjestelmän kehittäminen tasa-arvoisemmaksi ja yhdenvertaisemmaksi edellyttää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmista tuotettua liikennetietoa päätöksenteon tueksi. Liikennetiedon tuottaminen esteettömyys- ja tasa-arvonäkökulmasta on huomioitu muun muassa liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) ja liikenne- ja viestintäministeriön toimenpideohjelmassa liikenteen ja viestinnän digitaalisten palveluiden esteettömyydestä (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 8/2017).

Liikennetietoa tuottavat Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. Tasa-arvon ja esteettömyyden näkökulmasta keskeinen merkitys on erityisesti Trafin tuottamalla liikennetiedolla. Trafin tilastopalvelut tarjoavat tällä hetkellä tietoa ikä- ja sukupuolinäkökulma huomioiden vain muutamista aiheista, kuten kuljettajatutkinnoista ja ajokorttitilastoista. Vuoden 2019 alusta alkaen nämä tehtävät siirtyvät Liikenne- ja viestintävirastolle sekä Väylävirastolle.

Tiedonkeruusta ja tietojärjestelmistä saatuja tuloksia tulee hyödyntää toiminnan kehittämisessä hallinnonalalla. Toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevan tiedon hyödyntäminen on tasa-arvoa koskevien haasteiden tunnistamisen ja

oikeasuuntaisten toimenpiteiden toteuttamisen edellytys. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien valtavirtaistaminen edellyttää sitä, että liikenteestä ja viestinnästä kerättävää tietoa ja tilastointia kehitetään kuvaamaan paremmin yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista eri väestöryhmien kohdalla mukaan lukien iäkkäät, toimintakyvyltään rajoittuneet henkilöt ja maahanmuuttajat. Yhdenvertaisuus tulee nähdä oleellisena osana palveluiden laatua ja käytettävyyttä.

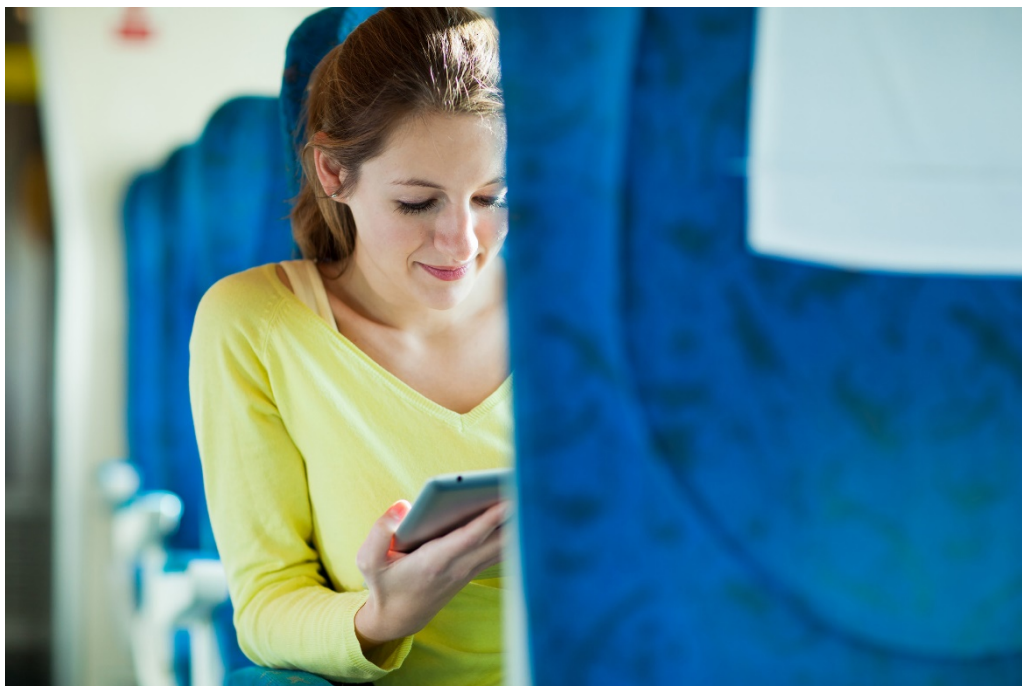
Esitettyjen toimenpiteiden tarkoituksena on, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan toimijat kehittävät tietojärjestelmiä, tiedonhakua ja tiedonkeruuta siten, että liikennetietoa tuotetaan jatkossa laaja-alaisemmin ja monipuolisemmin sekä ikä- että sukupuoliryhmittäin. Ikä- ja sukupuoliryhmittäin jaoteltavan liikennetiedon merkitys on olennainen liikenteen tosiasiallisen tasa-arvon toteutumisen seurannassa ja liikenteestä tehtävän päätöksenteon perustana. Lisäksi selvitetään, voidaanko joitakin tietoja kirjata, kerätä tai tilastoida siten, että sukupuoleksi voidaan ilmoittaa muu kuin mies tai nainen. Erityisvastuu tiedonkeruun ja julkaisun kehittämisestä on Liikenteen turvallisuusvirastolla ja vuoden 2019 alusta alkaen Liikenne- ja viestintävirastolla.

Liikennefakta.fi-sivusto seuraa liikennejärjestelmän tilaa kattaen myös esteettömyyden ja tasa-arvon. Esteettömyyttä ja tasa-arvoa koskevat mittarit ovat vielä kehitystyön alla. Liikenteen turvallisuusvirasto ja vuoden 2019 alusta Liikenne- ja viestintävirasto kehittää esteettömyyden ja tasa-arvoisuuden seurannan mittareita yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan toimijoiden kanssa. Kehitystyön tavoitteena on, että esteettömyyttä ja tasa-arvoisuutta seuraavia mittareita otetaan käyttöön vuosien 2018–2020 aikana. Ensimmäinen versio mittareista on tarkoitus julkaista Liikennefakta.fi-sivustolla loppuvuodesta 2018.

Mittarit tulisi kehittää sellaisiksi, että niiden avulla kyettäisiin keräämään tilastotietoa liikenteen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä sekä toiminnallisen tasa-arvon toteutumisesta liikenteessä. Mittareilla tulisi voida tutkia esimerkiksi liikennemuotojen käyttäjien ikä- tai sukupuolijakaumaa sekä erilaisten ryhmien tosiasiallista mahdollisuutta tiettyjen liikennemuotojen käyttämiseen sekä tutkia ajoneuvojen omistamiseen, kuljettajapäteevyyksiin ja onnettomuuksiin liittyviä tietoja sukupuoli- tai ikäryhmittäin.

Liikenteestä ja viestinnästä on pyrittävä keräämään tilastotietoa sukupuolinäkökulman lisäksi. Tietoa tulisi kerätä yhdenvertaisuuden kehittymisestä liikkumisessa ja saavutettavuuden kehittymisestä viestinnässä. Tietoa voidaan kerätä esimerkiksi seuraamalla saavutettavuutta ajoneuvoissa, terminaaleissa ja tietojärjestelmissä. Tällaisessa tiedonkeruussa esteettömyyden ja tasa-arvon mittarit ovat ensisijaisen tärkeässä roolissa.

Kansalaismielipidettä tulisi pyrkiä hyödyntämään tiedon keräämisessä erilaisten rekisteritietojen lisäksi. Tietoa kansalaismielipiteestä voidaan louhia mediasta ja viranomaisille annetuista palautteista. Myös alueellista tasa-arvoa voidaan edistää hyödyntämällä kerättyä palautetta, esimerkiksi suhteuttamalla palautteen laatua ja määrää teiden kunnossapitoon ja säätietoihin.

3.2 Huomioidaan toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus hallinnonalan tutkimus-, ennakointi-, selvitys- ja analyysihankkeissa (TEAS-hankkeet)

TOIMENPITEET

- f) Huomioidaan tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja sosiaaliset vaikutukset tutkimuksissa, selvityksissä ja työryhmätyöskentelyssä kaikkien hankkeiden kohdalla.
- g) Huomioidaan vaikutukset toiminnalliseen tasa-arvoon TEAS-hankkeiden tarjouspyynnöissä sekä loppuselvityksessä tai raportissa. Erityisesti kirjataan tieto siitä, millaisia vaikutuksia

hankkeella arvioidaan olevan toiminnallisen tasa-arvon näkökulmasta.

- h) Arvioidaan aktiivisesti tutkittavan tai säädösvalmistelussa esille tulevan asian vaikutuksia toiminnallisen tasa-arvon toteutumisen ja yhdenvertaisuuden kannalta.
- i) Toteutetaan hallinnonalan yhteinen, konkreettinen TEAS-hanke tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoisuuden lisäämiseksi.

Toimenpide-ehdotuksien tausta

TEAS-hankkeet palvelevat päätöksenteon lyhyen aikajänteen tietotarpeita. Hankkeiden tavoitteena on luoda perusta tutkimustiedon systemaattiselle ja laaja-alaiselle käyttämiselle. Tavoitteena on päätöksentekoa tukevan tutkimustiedon hyödyntäminen. Ministeriöiden oma selvitys- ja tutkimustoiminta tuottaa tietoa hallinnonalakohtaisten päätösten tueksi. Valtioneuvosto seuraa TEAS-hankkeita ja niiden toteutusta yhdessä hankkeille nimettyjen ohjausryhmien kanssa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla TEAS-toimintaa on ministeriössä, Liikennevirastossa, Liikenteen turvallisuusvirastossa (Trafi), Viestintävirastossa ja Ilmatieteen laitoksella. Ministeriön TEAS-toiminta tukee liikenteen ja viestinnän strategisten linjausten toteuttamista ja niiden suuntaamista sekä kehittää liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista, asiantuntemusta ja kansainvälistä tietopohjaa. Liikenneviraston tutkimus- ja kehittämistoiminnan painopistealueita ovat yhteiskuntataloudellinen ja vähäpäästöinen liikenne, asiakastarpeita vastaavat matka- ja kuljetusketjut, turvallisuus ja ympäristö sekä tehokas väylänpito ja uudet toimintamallit. Trafin tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee liikenneturvallisuustavoitteiden saavuttamista ja liikenteen ympäristölle aiheuttamien haittojen vähentämistä. Viestintäviraston tutkimus- ja kehittämistyön ensisijaisena tavoitteena on tukea viraston ydintehtäviä tuottamalla virastolle tietoa tieto- ja viestintäteknologian toimialan kehityksestä. Ilmatieteen laitoksen tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee vahvasti liikenteen ja viestinnän turvallisuutta.

Kootusti voidaan todeta ministeriön TEAS-toiminnan antavan tiedollista tukea säädösvalmisteluun ja strategiseen ohjaukseen siinä, missä virastojen TEAS-toiminta tukee virastojen operatiivista toimintaa. TEAS-toiminta mukautetaan vuoden 2019 voimaan tulevaan virastouudistukseen, virastojen muuttuviin tehtäviin ja toimintaan.

Tasa-arvoisen lopputuloksen varmistaminen vaatii toiminnallisen tasa-arvon aktiivista huomioimista hankkeen aikana. Tästä syystä TEAS-hankkeista laadittaviin

loppuraportteihin, muistioihin tai muihin loppuselvityksiin kirjataan jatkossa omana osionaan tieto siitä, kuinka hankkeen toteuttanut työryhmä on huomionnut selvityksessään toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista koskevat näkökulmat sekä vaikutukset. Tällaisen vaikuttavuusarvioinnin toteuttamisen vastuu asetetaan tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoiminnan tilaajaryhmälle.

Hankkeiden suunnittelussa tehdään paljon yhteistyötä. Tällöin tulee varmistua, että yhteistyöhön saadaan mukaan monipuolinen edustus. Yhteistyöryhmiä perustettaessa tulee esimerkiksi ottaa huomioon sukupuolten tasapuolinen edustus, mikä turvaa erilaisten näkökulmien ja tarpeiden huomioimisen mahdollisimman laadukkaalla tavalla. Hankkeilta edellytetään toimivaa vuorovaikutusta sekä avointa vuoropuhelua tiedon tarvitsijoiden kanssa, jotta eri näkökulmat tulevat otetuksi huomioon.

Toteuttamalla hallinnonalan yhteinen, konkreettinen TEAS-hanke tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoisuuden parantamiseksi, saadaan tarvittavaa tietoa päätöksenteon tueksi. Hankkeen aiheen tulee olla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoutta tukeva, esimerkiksi liittyen siihen, kuinka eri sukupolvet kokevat muuttuvan liikenteen ja viestinnän.

3.3 Huomioidaan tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja sosiaaliset näkökohdat hallinnonalan hankinnoissa

TOIMENPITEET

- j) Pyritään suunnittelemaan ja toteuttamaan sellaisia hankintoja, jotka toteutuessaan edistävät toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä kestäväää kehitystä.
- k) Hankintoja toteutettaessa viestitään omista eettisistä periaatteista ja tavoitteista tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja sosiaalisia näkökohtia koskien sekä pyritään sitouttamaan hankinnan toteuttaja eettisten periaatteiden noudattamiseen.
- l) Valvotaan hankintasopimuksissa edellytettujen erityisehtojen ja työsuhteen ehtojen toteutumista aktiivisesti sosiaalisten oikeuksien edistämiseksi.
- m) Pyritään huomioimaan hankkeen kokonaistaloudellisessa arvioinnissa palvelun laatua koskevat vaatimukset kuten esteettömyyden ja yhdenvertaisuuden edistäminen.

Toimenpide-ehdotuksien tausta

Julkisissa hankinnoissa sosiaalisten näkökohtien ja toiminnalliseen tasa-arvoon liittyvien vaikutusten huomioiminen toteutetaan julkisista hankinnoista ja käyttösopimuksista annetun lain (hankintalaki, 1397/2016) ja julkisia hankintoja koskevien perusperiaatteiden mukaisesti. Hankinnoissa on huomioitava sosiaaliset näkökohdat sellaisin kriteerein, jotka ovat tasapuolisia, syrjimättömiä, suhteellisuusperiaatteen huomioivia ja avoimesti hankinta-asiakirjoissa kerrottuja. Sosiaalisen näkökulmaan liittyviä ehtoja voidaan käyttää silloin, kun ehdot liittyvät hankinnan kohteeseen ja ehdoilla on merkitystä hankinnan toteuttamisen kannalta. Tasa-arvon edistämiseksi voidaan hankinnoissa käyttää erityisehtoja siten, kuin hankintalain 94 §:ssä ja 98 §:ssä säädetään. Ehtojen on kuitenkin liityttävä hankinnan kohteeseen ja hankintaa tarjoavien yritysten mahdollisuuksiin toteuttaa hankintaa, eikä niillä saa vaarantaa hankintaa tarjoavien yritysten tasapuolista kohtelua. Hankintaa koskevissa tarjouskilpailuissa voidaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioita edistää hankintalain asettamien kehyksien puitteissa.

Toiminnallisen tasa-arvon toteutumista liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla edistetään hankintojen osalta tehokkaimmin siten, että suunnitellaan ja toteutetaan hankintoja, joiden toteuttaminen itsessään edistää toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Hankintojen toteuttamista tai sisältöä suunniteltaessa tulisi huomioida yhdenvertaisuusasiat, sekä mahdollisuuksien mukaan priorisoida sellaisien hankintojen toteuttamista, joiden sisältö ja toteuttaminen on omiaan edistämään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä.

Hankittavassa työssä huomioidaan sosiaaliset näkökohdat siten, että hankintasopimukseen sisällytetään hankintalain 98 § mukaisesti ehto, jonka mukaan Suomessa toteutettava työ on tehtävä noudattaen vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on samanlaatuisessa työssä noudatettava. Näin varmistutaan siitä, että hankittava työ toteutetaan niiden kansainvälisen työjärjestön (ILO) työ- ja ihmisoikeuksia koskevien perussopimusten, jotka Suomi on ratifioinut ja implementoinut, edellyttämällä tavalla. Hankintoihin voidaan lisäksi sisällyttää eettisiä periaatteita tai pelisääntöjä, joihin hankintojen toimittajia pyydetään sitoutumaan. Pitämällä hankintasopimusneuvotteluissa selkeästi esillä eettisiä toimintatapoja sekä omia periaatteita on mahdollista edistää niiden toteutumista. Hankintasopimuksia tehtäessä tulisiakin aktiivisesti kertoa hankinnan toteuttajalle omista arvoista yhdenvertaisuuteen, sosiaalisiin oikeuksiin ja toiminnalliseen tasa-arvoon liittyen sekä mahdollisuuksien mukaan välittää arvoja ja eettisiä periaatteita hankinnan toteuttajalle. Virastoissa tulisi harkita sitä, että eettisistä periaatteista sopiminen sisällytettäisiin hankintoihin soveltuvien osin.

TARJOAJAN VAPAAEHTOINEN SELVITYS HANSELIN HANKINNOISSA

Hansel on edellyttänyt muutamissa kilpailutuksissa tarjoajalta vapaaehtoista selvitystä ILO:n perussopimusten noudattamisesta, esimerkiksi tietokoneiden ja palvelimien puitejärjestelyiden kilpailutuksissa. Hansel on laatinut puitejärjestelyistään sosiaaliseen vastuullisuuteen keskittyvän riskianalyysin. Puitejärjestelyt sijoitettiin ns. riskimatriisiin, jonka muuttujina olivat sopimuksen merkityksellisyys euroina ja sopimuksen sosiaalisen riskin suuruus. Tavoitteena oli tunnistaa sosiaalisen vastuun näkökulmasta riskipitoiset toimialat ja puitejärjestelyt. Riskianalyysi osoitti, että sosiaalinen riski ilmenee suurimpana eräiden ulkomaisten tuotetoimittajien ja kotimaisten palvelutoimittajien puitejärjestelyissä. Ulkomaisten tuotetoimittajien osalta korkea riski liittyi työvoimavoittoiseen tuotantotapaan, alihankkijoiden suureen lukumäärään ja usein pitkään toimitusketjuun.

3.4 Kehitetään sisäistä osaamista yhdenvertaisuuskoulutuksin

TOIMENPITEET

- n) Järjestetään virastokohtaiset koulutustilaisuudet yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioista vuosien 2019–2020 aikana.
- o) Sisällytetään toiminnalliseen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät koulutukset osaksi normaalia koulutustarjontaa ministeriön hallinnonalalla.
- p) Sisällytetään toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus osaksi virastojen normaalia arvotyöskentelyä.
- q) Sisällytetään uusien virkamiehien perehdyttämisaineistoon toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevaa aineistoa.
- r) Selvitetään sisäisen verkkokurssin järjestämistä toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Kurssin suorittamista edellytettäisiin jokaiselta virkamieheltä hallinnonalalla.

Toimenpide-ehdotuksien tausta

Kehitetään tasa-arvoasioihin ja yhdenvertaisuuteen liittyvää sisäistä osaamista hallinnonalan yhteisellä koulutuksella. Koulutuksen tarkoituksena on tuoda eväitä toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen käytännön toiminnassa

sekä päivittäisessä työskentelyssä. Koulutuksella selvennetään myös toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suhdetta henkilöstöpoliittiseen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä tuodaan esille tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain viranomaisia koskevat keskeisimmät velvoitteet.

Koulutuksessa voidaan lisäksi käsitellä kyseessä olevan organisaation toimintatapoja toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioimisessa käytännössä. Koulutus toteutetaan järjestämällä virastoittain yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokoulutukset vuoden 2019 aikana. Koulutusten tallentamista myöhemmin hyödynnettäviksi suositellaan.

Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen käytännössä edellyttää niiden sisäistämistä osaksi normaalia arvotyöskentelyä virastoissa. Toisin sanoen toiminnan vaikutuksien tunnistaminen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmista on sisällytettävä osaksi normaalia toimintaa. Koulutusten järjestämisen lisäksi työryhmä esittää, että uusien virkamiesten perehdyttämisaineistoon lisätään toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevaa tietoa, mikä osaltaan edistää tasa-arvoasioiden huomiointia organisaation päivittäisessä työskentelyssä. Nykyisten virkamiesten tietoisuutta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista voidaan lisätä sisällyttämällä koulutuksia osaksi normaalia koulutustarjontaa sekä edellyttämällä sisäisen verkkokurssin suorittamista omaan tahtiin.

3.5 Arvioidaan vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen säädösvalmistelussa

TOIMENPITEET

- s) Parannetaan säädöshankkeiden valmisteluvaiheessa hankkeiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutuksien huomioimista.
- t) Kohdennetaan säädöshankkeiden jälkiseuranta ministeriön ja virastojen merkittävimpiin hankkeisiin ja arvioidaan vaikutusten toteutumista.
- u) Tehdään toimenpide-ehdotukset jatkotoimista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi, jos seuranta antaa siihen aihetta.
- v) Otetaan toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esille aktiivisesti myös Euroopan unionin ja kansainvälisessä säädösvalmistelussa.

Toimenpide-ehdotuksien tausta

Säädöshankkeiden valmistelun yksi painopiste on suunnitteilla olevan säädöksen (laki, EU-säädös, valtiosopimus, asetus, määräys, päätös) vaikutusten selvittäminen. Hallituksen esitystä laadittaessa asiasta on tarkat ohjeet. Säädöksen vaikutukset arvioidaan taloudelliselta (kansantalous/julkinen talous, elinkeinoelämä ja kotitaloudet), yhteiskunnalliselta (ml. sukupuolivaikutukset), ympäristön ja viranomaisten kannalta.

Sukupuolivaikutuksilla tarkoitetaan sääntelyn vaikutuksia naisiin ja miehiin yhteiskunnassa. Säädöshankkeiden valmisteluvaiheessa arvioidaan ja tarkastellaan sitä, miten suunniteltu sääntely vaikuttaa naisten ja miesten asemaan. Sääntelyä laadittaessa on tärkeää tunnistaa, liittyykö se sellaiseen aihepiiriin, jossa sukupuolivaikutuksia on olemassa tai havaittavissa. Tulee arvioida, aiheutuuko sääntelystä toiselle sukupuolella haitallisia vaikutuksia. Kyse ei ole samanlaisuuden vaatimuksesta vaan yhtäläisten mahdollisuuksien turvaamisesta.

Yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta on säädösvalmistelussa tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että kyetään turvaamaan kaikkien henkilöiden tosiasiallisesti yhdenvertaiset mahdollisuudet hyödyntää liikenne- ja viestintäpalveluja, toimia liikenteen ja viestinnän alalla sekä käyttää viranomaispalveluita. Toimenpide-ehdotuksien tarkoituksena on parantaa säädösvalmistelun vaikutusten arviointia eri väestöryhmien kannalta sekä säädösvalmistelun sukupuolivaikutusten arviointia. Sukupuolivaikutusten arviointi tulisi ottaa luontevaksi osaksi säädösvalmisteluprosesseja niiden alkuvaiheesta lähtien.

Tavoitteena on, että liikenne- ja viestintäministeriössä arvioidaan systemaattisesti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutuksia kaikissa merkittävissä hallituksen esityksissä sekä valtioneuvoston asetuksissa. Asiaa seurataan vuosittain ja raportoidaan ministeriön johdolle. Arvio ulotetaan kattamaan myös budjettivalmistelut.

Liikenne- ja viestintäministeriössä toteutettaisiin ministeriön ja virastojen merkittävimpien hankkeiden jälkiseuranta. Jälkiseurannassa arvioitaisiin toteutuneita vaikutuksia suhteessa siihen, mitä säädösvalmistelussa hankkeen vaikutuksiksi on arvioitu.

Liikenne- ja viestintäministeriön toiminnallisessa tasa-arvotyöryhmässä seurataan vaikutuksia kokonaisuutena sekä tehdään tarvittaessa toimenpide-ehdotuksia tasa-arvonäkökulman ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi, mikäli seuranta antaa siihen aihetta. Toiminnallisessa tasa-arvotyöryhmässä seurataan lisäksi alkavia tai käynnissä olevia hankkeita, jotka tarvitsevat sukupuolivaikutusten arviointia tai joilla on tunnistettu olevan sukupuolivaikutuksia.

3.6 Kehitetään keskustelukulttuuria

TOIMENPITEET

- w) Kehitetään sisäistä viestintää entistä paremmin sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat huomioivaksi.
- x) Tuotetaan ja julkaistaan intranet-alustoilla henkilöstölle toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nykytilaa ja kehitystä hallinnonalalla kuvaavia tietoja tasaisin väliajoin.
- y) Tiedotetaan liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tehtävästä toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyöstä sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä.

Toimenpide-ehdotuksien tausta

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioita koskevan keskustelukulttuurin kehittäminen organisaation sisällä nousi suunnitelman laatimisen yhteydessä toistuvasti esiin keinona, jolla voidaan kehittää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutuksien huomioimista organisaation toiminnassa ja edistää sukupuolinäkökulmien valtavirtaistamista. Keskustelukulttuurin kehittämiseen liittyvät toimenpiteet olivat toivottuja niin suunnitelman laatimisen yhteydessä toteutetussa kyselyssä kuin keskustelutilaisuudessa. Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi keskeisinä pidettiin toimenpiteitä, jotka tähtäävät hallinnonalan toimijoiden sisäisen keskustelukulttuurin kehittämiseen. Sisäinen keskustelukulttuuri heijastaa organisaatiossa toimivien asenteita yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-vaikutuksien huomioimisesta, minkä johdosta keskustelukulttuurin kehittämisellä on pitkäjänteisiä välillisiä vaikutuksia niiden hallinnonalalla.

Sisäistä viestintää tulisi kehittää entistä paremmin sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat huomioivaksi. Sisäisellä viestinnällä tarkoitetaan intranetin ja muiden teknisten viestintäkanavien lisäksi kaikkea organisaation sisäistä viestintää ja vuorovaikutusta mm. osasto- ja yksikkökokouksissa sekä niin esimiesten ja alaisten kuin kollegojen välillä.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden esillä pitäminen, tietouden lisääminen sekä sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutuksien havaitseminen ovat omiaan kehittämään niihin liittyviä asenteita ja keskustelukulttuuria. Ihmisiä ohjataan huomioimaan sukupuolinäkökulmaa ja yhdenvertaisuutta tuottamalla ja julkaisemalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoa tasaisin väliajoin sisäisen viestinnän kanavissa. Tarkoituksena on, että hallinnonalan toimijat julkaisisivat sisäisissä kanavissaan säännöllisesti –

esimerkiksi kerran kuukaudessa tai muutaman kerran vuodessa – tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoiskuja aiheista, jotka liittyvät kunkin toimijan omaan toimintaan. Liikenne- ja viestintävirastossa voidaan jakaa esimerkiksi sisäisessä viestinnässä tietoa digitaalisten palveluiden saavutettavuuden kehittymisestä ja tietoa joukkoliikenneterminaalien ja -välineiden esteettömyyden kehittymisestä. Tietoiskuja voidaan laatia ja suunnitella yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriössä toimivan hallinnonalan yhteisen toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän kanssa. Tietoiskujen tarkoituksena on pitää yllä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskeskustelua.

Kolmantena toimenpiteenä keskustelukulttuurin kehittämisen osalta on tehdä hallinnonalalla tehtävä toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyö näkyväksi. Viestintää niin ulkoisesti kuin sisäisesti voidaan kytkeä esimerkiksi vastuullisuusraportoimisen yhteyteen. Seurantaraporteissa havaituista yhdenvertaisuuteen ja toiminnallisen tasa-arvon toteutumiseen liittyvistä seikoista sekä toimenpiteistä viestitään aktiivisesti. Viestintää voidaan lisäksi toteuttaa esimerkiksi säädöshankkeiden mahdollisien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutuksien osalta tai siitä, kuinka niitä huomioidaan hallinnonalan toimijoiden toimissa.

Toimenpiteen tarkoituksena on tukea suunnitelman jalkauttamista ja viestiä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tehtävästä työstä sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen, yhdenvertaisuuden edistämisen ja toiminnallisen tasa-arvon toteutumisen hyväksi.

4 Jalkauttaminen

Suunnitelma jalkautetaan ottamalla se osaksi normaalia toimintaa ministeriössä ja virastoissa. Ministeriön ja virastojen johdon sitoutuminen suunnitelmaan on merkittävä tekijä jalkauttamisen onnistumisen kannalta. Olennaista on myös se, että ministeriön ja virastojen arjessa huomioidaan toiminnan sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutukset osana normaalia, arkipäiväistä toimintaa. Hallinnonalalla toimivia kannustetaan jakamaan keskinäisesti tietoa toimivista käytännöistä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden edistämisen sekä suunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttamisen osalta.

Suunnitelman lähtökohtana on, että jokainen liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan toimija vastaa suunnitelman toimenpiteiden toteuttamisesta omalta osaltaan ja omassa toiminnassaan. Hallinnonalan toimijoilta edellytetään pyrkimyksiä kohti hallinnonalan yhteisiä tavoitteita. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa, että hallinnonalan toimijoiden tulee tiedostaa toimintansa sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutukset. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioita tulee pitää esillä päivittäisessä toiminnassa, minkä toteutumisessa keskeiseen rooliin nousee myös toimijoiden tietämys tasa-arvoasioista. Tietämystä onkin tärkeää pyrkiä lisäämään koulutuksin edellä esitettyjen toimenpiteiden mukaisesti. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat on nostettava esiin myös uusien työntekijöiden perehdytyksissä.

Liikenne- ja viestintävirastolla on erityinen vastuu tiedonkeruuseen liittyvien toimenpiteiden (3.1) toteuttamisesta. Virasto vastaa erityisesti toimenpiteiden 3.1 c) ja d) mukaisten tietojen keräämisen ja mittarien kehittämisen sekä tiedon julkaisemisen osalta tavoitteiden toteuttamisesta. Jokaisella organisaatiolla on vastuu keskustelukulttuurin kehittämiseen ja viestintään liittyvien toimenpiteiden (3.7) toteuttamisesta.

Suunnitelman tavoitteita jalkautetaan myös sisällyttämällä toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskevia huomioita TEAS-hankkeisiin ja sopimuksiin. Asioiden esillä pitäminen sekä toiminnan tosiasiallisen toteutumisen ulkopuolinen valvonta on edellytys onnistuneelle ja tehokkaalle toiminnalle.

5 Seuranta

Liikenne- ja viestintäministeriön ja virastojen johtoryhmät seuraavat suunnitelman toimenpiteiden toteuttamista ja suunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi ne seuraavat toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittymistä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ja tekevät tarvittaessa kehittämis ehdotuksia. Kokonaisvastuu seurannan toteuttamisesta ja toimenpiteiden toteutumisen seurannasta on liikenne- ja viestintäministeriöllä.

Suunnitelman toimenpiteiden toteutumisen seuranta toteutetaan ensisijaisesti siten, että ministeriössä ja virastoissa laaditaan vuosittain seurantaraportit toimenpiteiden toteutumisesta.

Hallinnonalan yhteinen toiminnallisen tasa-arvon työryhmä seuraa raporttien avulla toimenpiteiden toteutumista. Tarvittaessa työryhmä voi esittää uusia toimenpiteitä tai tehdä toimia suunnitelman seurantaan koskevien havaintojensa perusteella.

Vuonna 2021 arvioidaan suunnitelman toteutumista niin kokonaisuutena kuin yksittäisten toimenpiteidenkin osalta. Arvioinnin pohjana käytetään erityisesti vuoden 2020 tietoja. Arvioinnin perusteella tunnistetaan suunnitelman muutostarpeet ja kehitetään suunnitelmaa sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä hallinnonalalla.

Vastuu arvioinnin toteuttamisesta on liikenne- ja viestintäministeriöllä, joka nimeää työryhmän arvioinnin toteuttamista varten. Nimettävän työryhmän on suunnitelman toteutumisen arvioimisen lisäksi tarkasteltava tässä suunnitelmassa esitettyjen nykytilatietojen tai vastaavien tietojen avulla sitä, kuinka toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskeva tilanne on kehittynyt liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla vuosien 2019–2021 aikana.